

Změna a „co“ se mění

Tázat se, „co“ se mění, když konstatujeme změnu, dává smysl pouze za předpokladu, že tu opravdu lze po celou dobu probíhající změny můžeme potvrdit (nebo aspoň předpokládat), že to, co se mění, zůstává jako totožné, identické. Nejzřejmější to je u živých bytostí, např. u člověka: člověk se narodí jako novorozenec, pak se stane dítětem, vyrostе v mladého člověka, dospěje, zestárne a posléze zemře – ale po celý svůj život to je jeden jediný člověk, tentýž uprostřed všech svých proměn. Jinak tomu je ovšem v případě, že nejde o žádné takto sjednocené, se sebou totožné „jsoucno“, nýbrž o pouhou, více méně nahodilou a nějak se rychleji nebo pomaleji měnící hromadu. Ale hromadu čeho? Ovšemže zase hromadu nějakých jsoucen, třeba hromadu velkých i malých kamenů, písku, zeminy a ještě všeličehos, co se uvolnilo z nějakého podmáčeného vrchu nebo stráně. Také zde můžeme mluvit o počátku nebo zase konci takového sesuvu, ale záleží to do jisté míry na nás, kam ten počátek nebo konec dáme, co za počátek nebo konec považujeme (podobně se to má i s různými událostmi či ději historickými, jako je třeba válka). Zajisté tu nejde a nemůže jít o nějakou libovůli či svévoli z naší strany, ale rozhodně tu nejde o pouze konstatovatelnou fakticitu, kterou bychom mohli brát jen na vědomí. V dějinách ovšem je vždycky pohromadě těch „změn“ a „proměn“ mnoho, a ne všechny jsou relevantní pro posouzení toho, kde jsou skutečné „začátky“ a kde skutečné „konce“. To dost přesvědčivě ukazuje, že tzv. nepravé události či změny vlastně nemají sjednocujícího, integrujícího „nositele“ (ve smyslu substrátu nebo substance). Ale jak tomu je u zmíněných živých bytostí, třeba právě u člověka: můžeme totožnost (identitu) určitého člověka chápat jako takovou substanci, takový substrát? Pak by to znamenalo, že ke změně (k dění) dochází jen jakoby na povrchu takového pravého „jsoucna“, zatímco to, „co“ (nebo „kdo“) je tím sjednocujícím, se vlastně neděje, nemění, ale že všechno proměnlivé může probíhat jen na základě onoho „co“ nebo „kdo“ jako jakéhosi nositele, který se však sám nemění. Aplikováno na život (život je přece změna, jak se říká!) to pak vede k absurdnímu závěru, že to, „co“ žije, nebo ten, „kdo“ žije, se nemění – a tedy vlastně nežije. Myslím, že je zcela zřejmé, že toto chápání je naprosto neudržitelné a že musíme hledat, v čem spočívá ten omyl, ale také jak se ho vystříhat a najít chápání jiné, lepší.

(Písek, 140627-1.)